Ч. 197 (12.563). Львів, субота 6. вересня 1930. Pocztowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік LI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто чечт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. перед полуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 27·50 „
Річно 55·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Чому спільний виборчий фронт?

Львів, 3. вересня 1930.

Найбільшою трагедією останніх соймових виборів було розбиття українських виборчих лист, конкретно: брак бльоку поміж Українським Національно-Демократичним Обєднанням, радикалами і соц.-демократами, себто тими трьома політичними партіями, які мають за собою довголітню традицію спільної боротьби на загально-національній плятформі. До тих точок, в яких стрічалися згадані три українські партії, належали м. і. завсіди парляментарні вибори до австрійського парляменту та галицького сойму. Це спільне передвоєнне виборче порозуміння було одним із наймаркантніших проявів українського політичного життя, — одним із *найкращих* його проявів. Це порозуміння задокументовувало і власним широким масам і всім нашим національним противникам та взагалі всьому зовнішньому світові орґанізовану єдність українців, без огляду на партії, там, де річ ішла про *репрезентацію українського народу назовні й оборону його прав на зовнішньому форумі*. Звязок цих трьох українських партій ще дужче затіснився в огні подій 1918-19 року. Ці партії підпорядковувалися здисциплінованo політичній тактиці, диктованій закордонним центром в рр. 1920-23 і в більшій чи меншій мірі взяли на себе відповідальність за всю діяльність того центру, залишаючи йому в цій діяльності вільну руку та — несучи потім безпосередньо на собі всі важкі наслідки тої діяльности.

Розхитане трагічними подіями українське краєве життя зазначилося від другої половини 1923 року у більшому, ніж колинебудь, партійному розгардіяші. Колиж старі довоєнні українські партії віджили й переорганізувалися (повстання УНДОбєднання на місці давніх трудовиків та молодих новотворів „Заграви“ й „Незалежної ґрупи“, злука радикалів з волинськими ес-ерами, віднова УСДП після важких перипетій із комуністами) — коли партійно-політичне життя поплило новими відремонтованими річищами, зазначилися між ними ширші і глибші прірви, ніж це було колись. Трохи вплинули на це взаємні жалі за програну справу й пошуканки винуватців; трохи післявоєнна нервозність, збільшена пристрасність і перечуленість та зменшена толерантність і терпеливість; трохи змінені обставини, в яких справді страшенне важко втримувати партійну орґанізацію (поява поруч усіх давніших противників такого чинника, як комуністи з усіми методами їх роботи й небувалою досіль системою аґітацій та пропаґанди); чималий вплив на розвиток міжпартійних відносин мав поступ соціяльно-політичної диференціяції, раньше досить серед нас примітивної, — словом, запанувала партійна ворожнеча, яка приймала інколи жалюгідні форми. *А проте перед виборами в 1928 році загальна опінія сподівалася виборчого бльоку, ждала його і домагалася.* І коли замісць бльоку — УНДО і радикали пішли до виборів окремими листами, наступило в масах страшенне розчарування й огірчення.

Не маємо наміру роздряпувати старі болячки і розпочинати анахронічну дискусію про безпосередні й посередні, фактичні й формальні причини невдачі ідеї спільного виборчого фронту в 1928 році, знаючи, що така дискусія була би дуже поганою прислугою для теперішніх зусиль ту стару ідею воскресити й реалізувати. Залишаємо теж на боці міркування на тему користей і втрат, які зазнала завдяки окремішнім виборчим листам кожна окрема *партія*. Обмежимося до ствердження факту, що *загальне українське життя ані внутрі краю ані на зовні на окремих листах нічого не зискало, лише страшенне втратило*. Приймім навіть, що справді — як дехто твердить — *поодинокі політичні партії* (УНДО і радикали) на попередніх виборах *виграли*: на можности ведення виборчої аґітації, під партійними гаслами, перегляді і перевірці своїх партійних сил і т. д., то всеж — *українці в цілості останні вибори програли*. Програли морально і матеріяльно. Витворили в краю і поза краєм враження повної розпорошености, може навіть більшої, ніж вона була і є на ділі, — а під оглядом мандатів спричинили безумовно доймаючі втрати. Залишаючи поки-що на боці цитування статистичних виказок, можна з цілою рішучістю твердити, що на пропажі лишків голосів та на поділі місць двом ріжним державним листам, українці втратили у 1928 році 8—10 мандатів, не рахуючи того загального національного підйому і тої моральної конкуренційної сили спільної листи, які булиб вплинули у 1928 році на зведенні до мінімума виборчої абстиненції інших неблькових лист.

Чували ми вже такі думки, що мовляв — „кілька українських мандатів до польського сойму більше чи менше — це не грає ролі, бо на позиції українців у соймі та взагалі на долі українського народу воно не відбивається“. Такі погляди можуть висловлювати лише одиниці громадськи і політично цілком невідповідальні. Коли би вибори йшли до *українського* парляменту, суть виборчої боротьби полягала би на конкуренції суспільно-політичних програм і світоглядів. *Колиж ми вибираємо заступників до польського сойму, центральним пунктом виборчої кампанії мусить бути саме чисельність українського парляментарного представництва.* Коли ми знаємо, що польські посли ухвалюють відомі закони й затверджують відому національну політику виконавчої влади, а одночасно розбиттям виборчих лист причиняємося до зросту польських мандатів, *то така поведінка є роботою не тільки легкодушною, короткозорою чи як її інакше делікатно назвемо, але просто злочинною.* Неправдою є теж, що чисельність українського преставництва у соймі є без значіння. Цілком інше виглядає відношення сил у соймі, коли українців, які кооперують у всіх загально-національних справах, є 40, а цілком інше, коли їх є 60, а навіть 50. *Чисельна сила парляментарних заступників народу є показчиком і чисельної і потенціяльної сили самого народу.* Крім того знаємо, як часами найважніші ухвали соймових комісій та найповажніші закони переходять кількома голосами (на комісії — буває — одним голосом) більшости. Відмовлятися від тих голосів, значить, перекреслювати себе в загалі в ролі політиків-парляментаристів. Колиж ставити справу на площину: „все одно“, — тоді можемо дійти до висновку, що — або взагалі не брати участи у виборах, або вислати до сойму двох фіґурантів як „обсерваторів“, або — це найлекше! — дозволити, щоби всі довкола нас були діяльні і активні, а лише ми благоденствували: задоволено стверджуючи, що: „все одно“ українців є забагато на світі, аби хтонебудь їх міг проковтнути!...

Імперативну вимогу спільного виборчого фронту всіх українських партій, *які стоять на національному і демократичному ґрунті*, диктують нині спеціяльно моменти: 1) *спільний польський фронт 6-ти партій „центролівy“*; 2) *перспективи виборчої кампанії Безп. Бльоку* і 3) *загроза від комуністів*. Всі ці моменти є тісно звязані з характером *обовязуючої виборчої ординації*. Приглянемося їй ближче. *(ік)*

За океаном.

10.000 українців на святі „Українського Дня“ у Вилкс Беррі.

У Вилкс Беррі, Па., відбувся 10. серпня ц. р. „Український День“, що випав дуже величаво. Взяло в ньому участь 10.000 українців і українок з Вилкс Беррі й околиці. З усіх околичних громад українці карними кадрами поспішили до парку Сан Сусі. Найбільше людей було з „лемківської столиці“, Олифанту. Відти приїхали гості 200 атомобілями, не вчисляючи тих, що їхали автобусами і трамваями. В парку відправив Службу Божу єпископ Константин Богачевський і виголосив патріотичну проповідь. В академії взяло участь 7 хорів, між ними один із 40 осіб, що приїхав аж з Шамокин, Па. На обіді привитав гостей єпископ Богачевський, а відтак голова Комітету „Українського Дня“, о. Микола Струтинський. Товстмастером був д. Ґлова, український адвокат з Шамокин, Па. Промовляли: о. Мирон Залітач, о. Володимир Довгович, п. Дмитро Капітула, п. Олексій Шаршонь і представники „Провидіння“ п. Іван Боросевич і п. Теодозій Каськів. Забави в парку затягнулись до пізної ночі. Між іншими грали в бейзбол дві українські дружини, а перший мяч по американському звичаю кинув єпископ Богачевський. Автомобіль виграв п. Д. Качмар з Мекеду, Па.

Січовики на американських маневрах.

Шикаговська „Україна“ повідомляє: В Ракфорд, Ілл., 104 милі на захід від Шикаґо, відбулися річні маневри, получені з 14-денним розтабореннням. Від 2. до 16. серпня члени шикаговської „Січи“, які належать до міліції, вправлялися у воєнній штуці вже під фаховим доглядом офіцерів американської армії. Між іншими були в таборі також головний отаман „Січей“ д-р С. Гриневецький і референт д-р Іван Смук

Зїзд українських священиків у Філядельфії.

У Філядельфії відбувся під проводом еп. Богачевського в днях від 5-го до 7-го серпня зїзд українських греко-католицьких священиків дієцезії Злучених Держав Америки. На зїзд прибуло 50 священиків. Було кілька фахових рефератів і дискусія, а також духовні вправи і сповідь учасників зїзду.

Українці в Сан Франціско.

В Сан Франціско, Каліфорнія, істнує від кількох літ українське товариство „Просвіта“, при якому є теж український хор з 25 осіб. Недавно цей хор пописувався підчас тамошнього американського „Тижня Музики“ і здобув собі велике признання місцевої преси.

Українські громади в Канаді.

Як відомо, п. Михайла Лучковича вибрали вдруге послом домініяльного парляменту в Канаді, у виборчому повіті Веґревилл, провінція Альберта. Між громадами, що голосували на нього, є деякі з українськими іменами, що їх оснували українські переселенці та дали їм рідні імена. Ось вони: Київ, Львів, Перемишль, Коломия, Снятин, Іспас, Броди, Олесько, Боян, Побіда, Воля.

Конґрес нац. меншин.

З Женеви сповіщають, що там відбулось відкриття конгресу національних меншин, в якому бере участь майже 100 делеґатів. Конгрес відкрив д-р Вільфан, б. словінський посол в італійському парляменті. У своїй промові атакував уряди ріжних держав за переслідування меншин. Секретар конгресу Аменд (німець) у промові доказував, що справи національних меншин є небезпекою для мира в Европі.

ЦЕРКОВНІ СПРАВИ.

Лист митр. Діонізія до міністра освіти Червінського.

Православний митрополит Діонізій вислав до міністра освіти Червінського таке письмо:

„З огляду на невпинні прохання православного населення и зголосив на імя Вашої Екселенції і до п. воєводи люблинського ряд обґрунтованих внесків у справі отворення в Ощові, Деканові, Малкові, Богородицях, Городку, Модрині і Реплині на Люблинщині замкнених православних церков для періодичного відправлювання в них богослуження доїзджаючими священиками сусідніх парафій.

„Для умотивування згаданих внесків я покликувався на такі справи: 1) значна кількість вірних цих місцевостей; 2) великі трудноші вірних у заспокоюванні релігійних потреб через велике віддалення цих сіл від парафій та через невигідну комунікацію; 3) побудування святинь власним коштом і на власній землі вірних. Але мої внески не стрінулись із прихильним відношенням ані Міністерства Віроісповідань ані люблинського воєводи.

„Високе Міністерство, як і люблинський воєвода, відмовилися відкриття церков у згаданих місцевостях, квестонуючи мотиви тих внесків. В одним випадку компетентна влада нехтує значну кількість вірних у згаданій місцевости, в другім значне віддалення села від парафіяльного осередку, або одно і друге разом, висуваючи в цього загальний внесок, що православне населення може в „достаточний спосіб" заспокоїти свої релігійні потреби в істнуючих церквах".

Далі митрополит Діонізій доказує на основі даних ще раз конечність отворення церков у згаданих місцевостях і кінчить: „З тих причин прошу Вашу Екселенцію зревідувати становище Міністерства Віроісповідань і люблинського воєводи в цій справі та видати відповідний розпорядок для скорого відкриття всіх замкнених православних святинь, згідно з моїми внесками з 28. II. 1929 і 18. IV. 1929. Колиб никішнього внеску не взято під увагу, прошу повідомити мене, які важні причини стоять на перешкоді до прихильного полагодження порушеної справи, а то для правильного поінформування вірних, які не спроможні зрозуміти, з яких причин державна влада не позволяє відкрити їм їхні власні святині для релігійних цілей, засуджуючи ці святині на постепенне знищення і примушуючи вірних відвідувати чужі святині, що находяться далеко від їхніх осель".

Польський епископат проти антирелігійних виступів на зїзді польського нар. учительства в Кракові.

За підписами кард. Каковського, кард. Глёнда і всіх польських архиепископів та епископів появилася спільна відозва польського епископату в справі протирелігійних виступів, які мали місце на зїзді Союзу („Звйонзку") учителів народніх шкіл, що радив у Кракові з початком липня ц. р. У відозві цій польські епископи виступають дуже рішучо проти нападів учасників згаданого учит. зїзду на релігію в школі, на церкву й духовенство і перестерігають ціле польське громадянство, а зокрема родичів шкільних дітей перед тою небезпекою, яка грозить їх дітям від нерелігійних учителів. Відозва поручає при кінці родичам шкільних дітей у тих випадках, коли учителі легковажать собі приписи віри і своїх обовязків як католицькі педагоги не сповняють, домагатися разом зі своїми священиками через Ради і шкільні опіки від шкільних властей заміни таких учителів іншими.

Бють на тривогу.

Більшовицькі „Ізвестія" і „Правда" передруковують статтю французького журналу „Ексцельзіор" про самостійницькі змагання України та додають, що сепаратизм українців викличе на сході нову бурю. „Правда" накликає зміцняти червону армію для оборони С. Р. С. Р. „Ізвестія" згадують теж статтю румунського „Дімінеата", який то часопис доказував, що без утворення самостійної України не буде на сході спокою.

З польської преси.

Загострення польсько-українського конфлікту.

У варшавському „Роботніку" находимо статтю, яку подаємо в дослівному перекладі:

„Стан напруження польсько-українських відносин у Сх. Малопольщі є грізний. Преса доносить про щораз то нові акти саботажу УВО. В цьому грає першу скрипку „Іл. Курер Цоденни", „Львовскі Курер Поранни" і „Слово Польске". Ці часописи як на команду ведуть запеклу антиукраїнську кампанію, яка має всі прикмети нагінки. Небезпека лежить у тому, що вину за випадки приписується всьому українському народові, накликуючи пристосовувати якнайбільші репресії. Закидаючи, що всі українські інституції культурно-освітні та господарські є осередками терористично-саботажової акції, домагаються розвязання всіх істнуючих легальних гімнастично-спортових товариств, зліквідування українського шкільництва, „Просвіти", „Укр. Театру", замкнення державного кредиту, замкнення українцям дороги до посад і т. д.

Це факт, що досі українське суспільство не спротивилось енергічно і не приступило до поборювання непочитальної акції УВО, але з цього не виходить, що воно з УВО солідаризується. Поважна частина українців відноситься до УВО негативно, значна частина заховується пасивно, що улекшує роботу УВО.

Треба ствердити, що укр. преса не заняла супроти УВО виразного становища, вдоволяючись тільки нотуванням випадків і арештувань. Що більше, не виключаючи, що УВО є винуватою за акти саботажу, висловлює опінію, що ці випадки, якщо не всі, то в більшости є провоковані, або є випадковими подіями, які скидається на плечі УВО.

„Новий Час", орган правого крила УНД-а (?) дає недвозначно до зрозуміння, що підпали виконують самі дідичі, щоби дістати асекураційні відшкодування. Отже опінією, що УВО не є виконавцем саботажових актів, треба вияснювати, чому преса не протиставиться цій організації.

Але всеж підчас судової розправи стверджено, що УВО веде саботажову акцію.

Таке реагування українців натрапляє на податний ґрунт агітації польських націоналістів. Щораз частіше на сторінках преси появляються погрози реванжу і порахунків, які з огляду на публичний спокій переступають допустимі межі. І як подає „Діло", кольпортується летючки, підписані якимсь „комітетом обивательським" накликаючи до „розправи", а „Повітова федерація Польських Союзів Оборонців Вітчини" у Львові оголошує маніфест до організації та готовости до боротьби. „Ґазета Коломийска" таки заявляє: „Ми зуміем найти спосіб реґулювати власні довги, з тією ріжницею, що будемо платити з відсотками і то лихварськими".

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ.

Людська історія „надлюдини".

(У 30-ліття смерти Ф. Ніцшого.)

1. Живучість Ніцшого.

Минуло цими днями 30 літ від смерти фільософа... „Фільософа?!" — перебє нам неодин, що пройшов повний курс історії фільософії — „ви маєте на думці Ніцшого? Поеті письменник, але як можна — —?"

Життя Ніцшого і посмертна його спадщина повні таких протестів. Йому не дуже залежало на такому почесному титулі. Коли фільософією могли бути тільки суцільні, добре вишліфовані системи — він не хотів бути фільософом, а чимсь більше. Але бути в фільософії чимсь більш як фільософом не можна, так само як у поезії не можна бути чимсь більш як поетом. Це „більше" є звичайною оманою людини, яка хоче бути — надлюдиною.

Ось новий термін, що був і є досі причиною безлічі непорозумінь довкола творця „Заратустри". Ґете, що вжив його вперш не був цьому винен; це був надто клясично-ясний ум, щоби вкладати в „надлюдину" щось із містики „боголюдини". Чи була це вина Ніцшого? Що значить „вина"? чи винен фільософ, коли його світогляд стає модним напрямком для загалу, тоді як він промовляє для невеличкого гуртка вибраних?

Світогляд Ніцшого не був системою на зразок Канта або Геґля; він нічого не втратив на тому, що не ввійшов до оглядів „історії фільософії". Твори Ніцшого не ввійшли й до підручників „історії літератури", дарма, що „Заратустра" був одною із найбільших літературних подій напереломі XX. віку. Зате вплив Ніцшого не вгаває в обох цих царинах: фільософії та літературі, що змагаються в його творах, бо змагались усе життя в його своєрідній уяві.

Ніцше був фільософом, якщо є ним той, хто втягнув у свій світогляд теорії та системи попередніх фільософів на те, щоби перетворити їх у собі в нову синтезу; Ніцше не був фільософом, якщо є ним тільки той, хто всі свої ідеї всилі звязати в одну суцільну картину, бодай наскрізь формально. Тоді не є фільософами ріжні могутні уми: Віко, Паскаль, Прудон, Карляйль... І „фільософія" як царина теоретичної думки має якнайповніше право боронити вступу таким умам; те, що нам видається чисто формальною справою є для неї сутньою: фільософ не може бути одночасно моралістом.

Найбільший „іммораліст" — творець „Поза добром і злом" таки проповідував; він не міг стримати свого темпераменту супроти думки, в якому напрямку піде розвиток людини. Коли-ж фільософ починає хвилюватись — він стає невідхильно поетом і моралістом.

Саме завдяки цим найбільше поетичним і „моральним" ознакам твори Ніцшого розбудили сильний фермент. „Надлюдина", „поза добром і злом", „воля сили" ще й досі є ефектовними гаслами для сучасних романтиків, які вірять, що найшли єдиний неохибний шлях поправи людства.

Що захоплювало нас у днях молодости у творах Ніцшого? У першій мірі його безоглядна критика систем і світоглядів, що хотіли поняттями охопити явища життя. „Життя" для молодих є такою самозрозумілою правдою, а поняття плавають так легко по його поверхні, що всі ґеометричні формули якогось Спінози йдуть у кут перед ліричною декламацією на тему „краси та сили життя".

Далі захоплював нас „індивідуалізм" Ніцшого; коли він показував, чому всі основи моралі є наскрізь людським плодом, ми повторяли за ним: „усе вільно". Аристократизм духа, мораль юрби, „все для найкращих", погорда для жіноцтва — — скільки ще було таких ударних покликів, пригожих на гасла зеленого прапору молодости?!

На те, щоби відріжнити зміст понять від ефектовних слів треба інколи більш як одного покоління. Нині Ніцше перестав бути боєвим прапором; зате аж нині діждався він справжньої оцінки. Довкола його особи та творчости не вгаває бротьба ріжних його звеличників, учнів, ворогів і продовжників.

З усіх німецьких творців XIX. ст. він „поруч Ґетого притягає найбільше увагу чужинців. Сам переклад „Заратустри" є для неодного письменника довершенням. Психічна еволюція Ніцшого стала проблемою для численних його біографів і критиків. Є в життєписі Ніцшого прірви, без виповнення яких його світогляд мав би неодну суперечність. Та саме він навчив нас розуміти, що льоґічні суперечности стверджені в світогляді творця є інколи наївною критикою тих, які не в силі розуміти духових спонук психічно багатогранної людини.

30 літ, що минуло від смерти творця „Народини траґедії", нічим не зменшило його величину. Щойно в світлі таких теорій як прагматизм Джемса або „творча еволюція" Берґсона стали для нас ясні блиски Ніцшого, що випереджували систематичну працю десятка великих соціольоґів, фільософів, істориків. Те, що він не пробував мотивувати чи розяснювати, а кидав як вислів свого особистого смаку мало не менше сильну підставу, як колиб стояло на фундаментах піраміди. Якнебудь і з чогонебудь будують фільософи свої теорії та системи — матеріял, яким живе їхній світогляд залежить від глибини відчування та ширини розуміння явищ. А явища зовнішнього світа нерозлільно звязані з найбільше особистими переживаннями. Ніцше, що перший передавав цю правду з незвичайною силою, одночасно змагався з нею в своїй душі — йдучи в своїх ідеях за особистими симпатіями та нахилами.

„Львовскі Курєр Поранни" пальнув собі таке речення: „Якщо на вбивства і підпали УВО не відповідається як слід, то дуже шкода, але надіємося, що прийде належна відповідь. Що до нас, ми не будемо довжниками. І то не згідно із правилом „зуб за зуб", тільки „десять за одного".

Ці голоси хіба найліпше свідчать про відносини і настрої в Малопольщі.

Овочі цеї пропаганди вже достигають: минулої суботи понад 20 осіб виконало напад на укр. готель „Народня Гостинниця", при чім портієра поранено ножем. Цей ніж свідчить, з якого елементу складались ці „готові до боротьби". Якщо лишити польсько-український конфлікт часові, то може скінчитись катастрофою. Чинна реакція поляків не тільки, що конфлікту не усуне, але скріпить боєвість саботажистів. Стоїмо перед небезпекою загострення польсько-українського конфлікту. Належить чекати, що уряд вчинить все, щоби не допустити до виступу поляків. Кожну спробу авантюри треба вбити в зародку. Найгірше, як розгорчкована товпа починає помагати владі в урядуванні. Тоді не трудно за випадок, який може стати причиною смутних наслідків. — Львів, у вересні. — К. Н."

Зїзд торговельно-промисл. палат.

Польський міністр про причини господарської кризи.

Дня 3. ц. м. у Львові розпочався зїзд торговельно-промислових палат польської республики. Ціль зїзду — обміркувати теперішню економічну кризу Польщі та найти вихід із неї. Наради відбуваються в будинку університету. На інавгурації зїзду був присутний міністр торговлі й промислу Квятковський, віцеміністер Старжинський та воєвода Наконечніков-Клюковський та чільні представники торговлі й промислу та рільництва.

Міністр Квятковський в імені маршала Пілсудського заявив, що теперішній уряд дуже ревно займеться господарськими справами Польщі.

Представник зїзду Кларнер виголосив реферат про господарську ситуацію в Польщі, стверджуючи, що в польській державі панує загальний стан депресії та потішаючи присутних, що економічна криза є і в інших державах. На думку референта головною причиною кризи в польському господарстві є мала консумційна сила населення.

В цій малій консумційній силі лежить і причина безробіття та інших господарських болячок. Референт накликував до більшої активности та до перебудови державного ладу.

Після цього промовляв міністр Квятковський, який між іншим сказав ось що: „За господарську кризу в Польщі в деякій мірі винувата державна адміністрація і приватні господарські чинники. Бюрократичний апарат у Польщі є тяжкий, а одноцільна організація і одноцільна політична лінія ще не просякнули і не згармонізували всіх ресортів. Не один розпорядок у свойому виконанні не приносить державі майже жадної користи, а стає джерелом тягарів для населення краю. У багатьох випадках наша адміністрація просякнута духом-перестарілого централізму і нераз важні льокальні справи не находять у влади відчуття і зрозуміння та вирішення. Хибою нашої адміністрації є також індивідуалізм, через який розпорядки влади часто виконується наперекір тенденціям уряду. Справи господарських груп у виконанні нижчих інстанцій є обфортифіковані такими формальностями й перешкодами, що всяка поміч цих інстанцій є ілюзорична. Адміністрація ще не просякла думкою, що вона має служити державі та визволити всі творчі сили, й відкривати шляхи заробітку, збільшувати добробут широких суспільних верств, забезпечити їм спокій і справедливість, а не витворювати кермуючу касту, яка вважає державу обєктом своєї влади. Але державна бюрократія не може бути справнішою та досконалішою і більше виробленою, як пересічний рівень цілого суспільства.

Щодо приватного господарського життя то і тут находимо позиції відємні, які треба бачити, щоби почати боротьбу із помилками, бо ці хиби приватного господарського життя мають вплив на зріст помилок адміністрації.

Першою фатальною помилкою є пересадне річева та злобна критика всього, що в польській господарці діється, критика заправлена тенденціями політичної боротьби і то більше спровіджною журбою за добро держави.

Мусимо погодитись із тим, що внутрішно політична боротьба буде йти за новий устрій держави, за демократичний лад. Ми не можемо опиратись на чужі зразки і доктрини, бо ми не ані чужих умов внутрішньої безпеки, ані виробленого політичного авторитету, які західні держави.

Внутрішня політична боротьба, як читься перемогою слушної ідеї, хочби тр сятки літ, принесе державі користь. Ал дарському розвиткові кожна боротьба заколот перенесені туди із політичного втрата, а втрата господарська не правити.

Тому господарське життя треба о переборщеної критики, його треба обєктивно і сумлінно, а всякі вибри дальних чинників треба побороти.

Другою хибою організації гос безупинне вимагання державної допо шити податки, підвищити мита, дати к шити його проценти, дати субвенції гальні постуляти. Це правда, що в ба у багатьох випадках поміч держави цю поміч держава часто реалізує, н це позволяє бюджетова рівновага. Ал ка поміч, хочби найбільше іде в забу важиться, або вважається чимсь зва мозрозумілим.

Серед суспільства панує загальн відповідальність за все лихо склада

Е. ОНАЦЬКИЙ.

Фізичне й моральне виродження народів.

(Докінчення.)

Духові вартости нації. — Канцелярійне бюрко. — Лихі сторінки еміграції. — Чого нам треба.

Велика етнографічна маса, що носить українське імя і розмовляє українською мовою нестримно зростає, а загрозі, що виллється зі своїх меж на ті території, що вже починають втрачати своє власне населення. З давних часів український народ поширювався стихійною хвилею на південь і схід, здобуваючи мирною кольонізацією все нові й нові терени. Не помилимося, коли скажемо, що простори між Доном і Волгою визначені на непереможну кольонізацію українського народу, так само як східні території Франції — на кольонізацію італійського. З давніх часів українська кольонізація заливала Сибір і пропадала для національного тіла в його безмежних просторах. Довгий час купчилася в Америці, Канаді, Аргентині і витворила нарешті і там могутні кольонії.

Так, дійсно, в **фізичному** відношенні ми стоїмо добре. Український нарід має ще кріпке, здорове тіло і молоду гарячу кров. Ще певно далекі ті часи, коли соціольоги вказуватимуть на **фізичне** замирання української раси.

Але, перефразуючи Мусолінія, треба сказати, що нація це — не лише людські маси, це не лише територія, — це також історія,, це — той дух, що здіймає ті маси на охорону своїх національних територій, це — та свідомість себе, що ставить непереможний мур хижацьким зазіханням сусідів. І от щодо того свідомого своїх цілей національного духа, ми, як виказує стаття п. Творидла, дуже слабі. Наш нарід, такий дужий і сильний, такий завзятий і впертий, поки ще тримається землі, нараз морально вироджується, коли приходить до міста, і стикається зі спокусами канцелярійного бюрка.

Треба визнати, що якість у нас далеко не порівнює кількости, і наша українська інтелігенція, забуваючи на цілу відповідальність сучасного трагічного політичного моменту, не звертаючи уваги на пильні заходи наших національних ворогів забрати до своїх рук наші етнографічні маси, продовжує колисати свої сни солодкими мріями про легкий канцелярійний безжурний хліб. Даремні, зайві, шкідливі мрії!

На Радянській Україні українську інтелігенцію просто розстрілюють або засилають у туристичні подорожі по Соловках та інших „літниськах", а на Волині та Галичині її засуджують на повільну смерть від внутрішньої задухи та безробіття, і не пускають близько до канцелярійного бюрка.

Український селянин, той, що ще сидить на землі, той, що ще має в своїх жилах давню козацьку не виснажену, не отроєну ще містом кров, — український селянин борсається, змагається, лютує, веде далі глуху боротьбу за своє національне і політичне визволення.

І звістки про повстання, розстріли, арешти, підпали дають світови знати, що нарід український не лише множиться тілом, але й гартується духом, зубами тримається своєї землі, свого прадідного варштату праці. Коли-ж іноді той варштат праці відмовляється йому більше служити, він не жде ніякого чуда, а темний, безязикий, неосвічений, без знання світа, — але й без знання тих солодощів життя, що їх ніби дає канцелярійне бюрко, швидко знаходить собі дорогу: кидає в торбу старе подерте шмаття й простує по шляхах небезпечного світу — аж поки не осяде десь у Сибіру, в Німеччині, Франції, або ще далі — в Америці, Канаді або в Аргентині. Український інтелігент, зі знанням мов і світа, з одним або й кількома дипломами, роками сидить і жде — аж йому звалиться з неба канцелярійне бюрко.

Треба визнати, що українська еміграція так, як вона досі провадилася, приносила більше шкоди українській національній справі, аніж користи. Величезні маси емігрантів розпливалися, винародовлювалися в чужих країнах, часто просто гинули в непосильній боротьбі серед незвиклих обставин без жадної допомоги й підтримки. Емігрувала-ж сама несвідома, некультурна селянська маса, що дуже легко робилася добичею чужих хижаків. І лише згодом дуже повільно, в більших осередках тої еміграції почала наростати українська що заходжувалася організувати на грантські маси і нести їм поміч гр зінками.

Після української національно що відгукнулася голосною луною в ного україніця, який ще не втратив но звязків з рідним краєм, до дави ської заробітчанської еміграції прие стина політичної інтелігентської емі прийняла жваву участь в організації і в деяких теренах, як у Чехослов Аргентині зробила, без сумніву, ба тивного. Але, на жаль, у більшості гентська еміграція жила більше на швидкий поворот до рідного кра місцю потреби великої та довгої о роботи. І тому сотні тисяч амери грації залишалися довгі роки на малочисельної інтелігенції, яка вельми бідна на культурні сили. У кажуть часописи, маємо щонайменш країнських емігрантів заробітчан (Галичини), і абсолютно нема кому куватися. Маємо щонайменше 100 ських емігрантів в Аргентині, і за шуть, скаржуться на брак культур гентських сил. А тимчасом у Буенос „Україні", що її видає Український ний Клюб, п. Ів. Андрущенко пише таке.

„Українець, маючи енергію, ініціяти бажання працювати, легко, без велик вибивається тут на вищі щаблі суспіль тя... Потрібні тут фахові різних фах це для багатьох ремісників та інженерів, то для хліборобів..." (ч. 26 за 1930 р.).

Отже, як бачимо, для рухливої люд не конче бажає собі канцелярійного бюр великий... На жаль, українські інтелігент ли не були рухливими людьми. До чи прикладів, які наводить п. Творидло статті, наведу ще один з мого власного

Довідався я випадково, що в одн ській родині відбулася досить гаряча с між одним відомим мені „малоросом" жидком. Темою була моя книга в іт мові: „Росія і Україна". Малорос, роз заперечував саму назву українську, а хищав нашу національну окремішніс

жаву й уряд так якби лікар сам був винуватий за недугу пацієнта.

Багато експортових можливостей не використовується, здобуття доброї оферти натрапляє на великі трудноші, на листи часто ніхто не відповідає. Бували випадки, що коли закордонна фірма замовляла щось у Польщі, то цю фірму відсилалось до чужинецьких конкурентів, хоч бажаний товар виробляється у Польщі, часто за кордон висилається гірший або ліпший товар, ніж цього вимагала фірма.

Нам потрібно також солідної купецької кальквляції. Господарський комітет міністрів приступив до провірки справи, які державні підприємства треба замкнути, особливо в тих ділянцях, де приватна продукція досить розвинена. Зі справи етатизму роблено нераз політичний клич, але не під цим натиском, тільки в імя господарських інтересів уряд хотів позамикати деякі державні підприємства, бо виявилось, що деякі державні підприємства продукують по ціні 45 відсотків супроти цін виробів приватних фірм цьогож товару.

У деяких ділянках торговлі стверджено нечуваний визиск, як от у торговлі овочами.

...загаліж держава повинна удосконалити свою організацію, вглянути глибше в господарське ...ття, зреалізувати слушні домагання про... торговлі, а головним чином перевести по... реформу, реформу митних тариф, якіб ...и зміненим умовам конкуренції, розбу... ...подарську самоуправу, якаб мала біль... на торгівлю і промисл.

...рка повинна бути пляново, виказати ...щадність і совісність у калькуляції. ...о цієї реформи повинна бути нена... ...вага державного бюджету і стабілі... Без цього не можна поліпшити го... ...у, що 70 відс. населення Польщі ...ряд хоче забезпечити сталість та ...льничих продуктів".

...го недоністр обіцював забезпечити права праці ...успільних верств, подбати про убез... ...дружітників на старість та взагалі стану... ...розвитку і поліпшення ситуації в

...„Питання" в Н. Иорку.

...: (вл. тел.) Перші французькі побідники ...осте і Бельонт по переліті до Н. Йорку ...е вдоволення з прецизійного ходу хро... ...нез підчас лету „Знаку Питання" Па...

...з тим жидівським студентом і ді... ...ього, що він — з Галичини, що у ...ся ще найменше 10 інших жидків з ...вчаться крім того у Міляно, в Торі... ...ренції... А тимчасом мені ніколи ще ...илося зустрічати будь якого україн... ...дента з Галичини. Кажуть, італійські ...Польщі не дійсні. А для жидів дій... ...є якісь причини, що примушують їх ...асне в Італії. Треба лише рухатися, ...рухатися! Здатність людини міряеть... ...омом, а її вмілістю. І знову пригаду... ...слова Муссоліні, які він виголосив ...ього року до народу Люкки в Тос...

...приймІть мої слова за іронію, але ...ого, що ви повинні пишатися ле... ...ніж-то якийсь люкезець був в Амери... ...перед Колюмбом. За сей ваш давній дух ...сти й ініціятиви ви дійсно гідні нової ...що ми її тепер будуємо. Я не зношу пів... ...що вміють лише триматися маминої спід... ...не зношу тих, що бояться ходити по ...х і ріжноманітних шляхах світу; але я ...тих, що завжди готові покинути рідну ..., аби лише вони зберігли віру в серці, аби ...прикладали зусилля здобути собі краще ...вище та щасливішу долю...

...„Щоби відчувати і творити життя" — ...ив він іншим разом — „треба жити небез...“...

...наші часи ... української інтелігенції, ...країнської ...ді, що не має своєї держа... ...вільними бюрками, не мо... ...и. Або завзята, енергійна ..., наші етнографічні маси, за ...державу або — творення за ...розгалужень тої маси — кадрів ...ильної грошима й міжнародніми ...грації, яка в відповідну хвилину ...ому краєві рішаючу допомогу, як ...ри творенні незалежної Ірляндії, Че... ...чини, Литви чи Польщі.

...в обох випадках — треба активности, ...ати й ініціятиви.

...вати-ж, що українська нація — в такі ...альні, неймовірно важкі хвилини — мо... ...помагати „кандидатів на еме... ...вівність, якщо не злочин.

Горить українське майно!

З Золочева пишуть нам:

В ночі з 2. на 3. ц. м. підпалено стодолу враз з цьогорічними зборами і рільничими знаряддями, власність о. д-ра Степана Юрика, пароха *Золочева*. Шкода дуже поважна.

Тої самої ночі підпалено в Золочеві дім української бурси. Одначе пожежу запримічено вчас і вогонь здавлено.

А дня 31. VIII. ц. р. відбулося в Золочеві польське віче в салі „Сокола", на яке запрошувано летючками. Хоч зміст летючки попадає без сумніву в конфлікт з карним кодексом, польські студенти роздавали її без перепон усім прохожим. Що більше, місцевий кацап Труш, люстратор кацапських кооператив, провокаційно напихав ці летючки прохожим-українцям. Про що і як говорено на вічу, можна собі уявити.

Зараз по вічу в ночі підложила злочинна рука вогонь під будинок української ґімназії в Золочеві. При допомозі сусідів українців вогонь вчас погашено. Рано, себто 1. IX. ц. р. вбіг до будинку ґімназії місцевий бурмістр д-р Казимир Мошинський, зловив терціяна ґімн. Івана Балушку за груди, бив головою до стіни, а крім цього вдарив його кілька разів у лице, говорячи: „Бандиці! Юж подпалілісьце знову!" Після цього поліція арештувала терціяна.

В ночі з 28. на 29. серпня підпалено в селі *Лісниках*, пов. Бережани, стайню з худобою та інвентарем, власність пароха о. Григорія Качали. Шкода виносить 2.700 зол.

Дня 30. серпня ц. р. вибухла пожежа в господарстві Петра Бриковича в *Тернополі*. Шкода виносить 880 зол. Вогонь, що знищив дві стирти збіжа, грозив великою небезпекою цілому окруженню з огляду на близьке сусідство хат і будинків із соломяними стріхами. Вогонь був підложений, бо найдено на місці фляшку з бензиною.

Марш. Дашинський вносить скаргу до Найв. Адм. Трибун.

Марш. Дашинському ще дотепер не виплачено дієт за місяці вересень, які йому прислуговують по думці законів як маршалкові сойму. Тому-то марш. Дашинський вже в найближчих днях внесе скаргу в цій справі до Найвищого Адміністраційного Трибуналу. В санаційних кругах запевняють, що марш. Дашинський вже в найближчих днях отримає дієти.

Шпигунська афера в Болгарії.

З Софії повідомляють, про викриття великої шпигунської організації, яка працювала на користь Румунії і Югославії. А саме болгарські офіцери з Добруджі, що служать в румунській армії, повідомили болгарський уряд про шпигунську аферу. Негайно після відкриття афери, полковник штабу Маринопольський поповнив самогубство, а його адютант капітан Алексеєв поперетинав собі артерії, але його вратовано. Арештовано кількох офіцерів і урядовців політичної поліції замішаних в аферу.

Летунська катастрофа в Варшаві.

В четвер, 4. вересня ц. р. військовий літак з летунами Пендзіком і Йожим знизився з невідомих причин так, що сильно зударився з горішньою стіною двоповерхового будинку при вул. Копінської. Оба летуни згинули на місці. Літак вбився в стіну і повиснув на деревляній будинку. Літак почав горіти і в цей спосіб запалився і будинок. Крім того бензина спливаючи на долину запалила другий сусідний дім. Страшна катастрофа потягнула за собою ще кілька жертв крім летунів, які віднесли тяжкі рани внаслідок попарення. Нещасливих відвезено до шпиталя.

Делеґати до виборчої комісії.

В четвер 4. вересня ц. р. партії Визволене і П. П. С. зголосили вже в головній виборчій комісії своїх делеґатів до цеї комісії. Партія Визволене делеґувала б. посла Возніцького і на заступника б. посла Смолу, а П. П. С. б. посла Пужака і на заступника Лібермана.

Передвиборча кампанія.

В четвер 4. вересня ц. р. запросив полк. Славек до себе на чай багато політичних діячів, з якими обговорював передвиборчу кампанію. В четвер 4. вересня відбулося також у помешканні кн. Любомирського збори консерватистів. Полк. Славек задумує крім того ще в найближчих днях запросити провідників окружних організацій В. Б. на нараду. В четвер віхалося в соймі багато б. послів В. Б., між ними також білостоцький воєвода Косцялковський.

Наради сіоністів і ортодоксів.

Сіоністи проявляють щораз більшу активність перед виборами. Деякі думають ще над утворенням бльоку національних меншостей, але ця концепція не має багато прихильників. В неділю відбудуться наради Головної Ради сіоністів, а в вівторок зїзд сіоністичних комітетів з цілої Польщі.

Ортодокси скликують зїзди майже по всіх східних воєвідствах. Вони задумують виставити окремо листи, щоб піти на руку урядові. На своїх кандидатів задумують покликати рабінів з Луцька і Білгороду.

Фальшива інтерпретація закону.

Протизаконне становище Львівської Шкільної Кураторії у справі зміни утраквістичної школи на українську.

В цих днях доручують Повітові Шкільні Ради управам шкіл, громадам і представникам родичів рішення Львівської Шкільної Кураторії у справі шкільного плебісциту з грудня 1929 р., яким українські родичі чи їхні правні заступники домагалися зміни утраквістичних шкіл на українські.

Рішення Кураторії переважно відмовні. В більшости випадків Львівська Шкільна Кураторія, покликуючись на те, що в даній школі остало 20 дітей у шкільному віці, за яких не внесено деклярацій з домаганням української викладової мови в школі, мотивує своє відмовне рішення ось як:

> „Кураторія не взяла під увагу домагання мешканців громади . . . у справі зміни двомовного викладу в . . . . клясовій приходній школі в . . . . на виклад український (в оригіналі: руський), бо по приписам арт. 3. закону з дня 31. липня 1924 р. (У Дн. Р. П. ч. 79 поз. 766) і § 13 розпорядку Міністерства Освіти і Віроісповідань з дня 7. січня 1925 р. (У Дн. Р. П. ч. 3. поз. 33) двомовний виклад міг би бути замінений на український (в оригіналі: руський) тільки тоді, якщо в окрузі школи поза дітьми, для яких родичі жадали важно української (в оригіналі: руської) мови навчання забракувалоб 20 дітей у шкільному віці".

Під рішенням підписаний: Куратор шкільної округи *Іґнаци Питляковскі* в. р.

Ця інтерпретація Львівської Шкільної Кураторії є протизаконна, а саме вона суперечить вище наведеному законові і міністеріяльному розпорядкові.

Арт. 3 закону з 31. липня 1924 р. постановляє в тій справі ось що:

> „Оскільки в даній шкільній окрузі нема 40 дітей у шкільному віці, яких батьки зголосили домагання науки в матірній мові українській, білоруській або литовській, мовою навчання школи є мова польська, оскільки в даній шкільній окрузі крім батьків, що жадають для своїх дітей науки в матірній мові українській чи білоруській, є щонайменше 20 дітей, яких батьки *жадають науки в польській мові*, виклад є двозначний в тим, що половина годин буде призначена на науку в мові українській згл. білоруській. Коли нема в даній окрузі 20 дітей, яких батьки *жадають* науки в державній мові, мовою навчання школи є мова українська, білоруська або литовська".

В тій справі постановляє § 13 міністеріяльного розпорядку з 7. січня 1925 р. ось що:

> „Про внесення батьками щонайменше 40 дітей домагання введення до школи непольської мови навчання повідомляє шкільний інспектор перед днем 1. лютого населення тої шкільної округи в цілі, *щоб уможливити решті батьків внесення жадання навчання в польській мові*.
>
> Таке повідомлення мається виконати через вивішення відповідної оповістки в льокалі громадського (ґмінного) уряду, а оскільки в дотичній шкільній окрузі нема громадського (ґмінного) уряду, в іншім виднім місці, положенім в межах тої округи, одначе з виключенням шкільного будинку.
>
> Домагання навчання в польській мові зможуть бути узгляднені з початком найближчого шкільного року, якщо будуть внесені до 30 квітня".

З повищого виходить ясно, що для введення утраквізму в школі не вистарчає, коли остане поверх 20 дітей, за яких не внесено деклярацій з домаганням української викладової мови. Натомісць для тої цілі треба доконче, щоби внесено деклярації з домаганням польської викладової мови за щонайменше 20 дітей. Якщо в тих громадах, у яких внесено деклярації за українською викладовою мовою, до 30. квітня *не внесено деклярацій за польською викладовою мовою бодай за 20 дітей, то по закону викладовою мовою в школі має бути мова українська.*

Отже проти відмовних рішень Шкільної Кураторії слід вносити рекурси до Міністерства Освіти і Віроісповідань у Варшаві в 14-дневному речинці, числячи від дня, коли це рішення прибито на таблиці оголошень у громадському уряді. Рекурси писати в польській мові. Взори рекурсів подані у книжці Івана Герасимовича під заголовком: „На трівогу", яку по ціні 1 зол. 20 сот. за 1 прим. можна дістати в книгарні „Рідної Школи" у Львові, вул. Сикстуська ч. 20.

ПРАВНА ОБОРОНА
ПРИ ГОЛОВНІЙ УПРАВІ „РІДНОЇ ШКОЛИ".

НОВИНКИ

— **Подвійні звістки в „Ділі".** В деяких числах нашого часопису читач находить інколи на двох ріжних сторінках дві звістки на цю саму тему, під тим самим чи подібним наголовком. Воно може викликувати враження редакційного недогляду чи браку координації редакційної праці й систематизації матеріялу. Тимчасом річ у друкарсько-технічних подробицях. Пять сторінок газети віддається до стереотипного відливу на кілька годин раньше, а одну залишається до останньої хвилини, задля доповнення матеріялу останніми звістками. Скомбінувати цього матеріялу з попереднім та дати його під спільними наголовками не можна вже технічно. Тому нпр. у вчорашньому числі на стор. 5 находиться нотатка „Після пожежі трибуни Чорних", подана в останній хвилині, а на стор. 6. нотатка п. н. „Спалення трибуни „Чорних" — написана раньше. Такі технічні труднощі істнують скрізь, у всіх газетах; у нас вони тим більші, що невеличкий обєм часопису не дозволяє на розміщування редакційного матеріялу завсіди на тих самих згори устійнених місцях, з другого боку непропорціонально високі до всіх інших видавничих коштів друкарські ціни за нічну друкарську службу кажуть нам обмежувати її до мінімум і більшість матеріялу складати напередодні появи часопису.

— **Арештування за памятник погибшим.** Дня 31. 8. ц. р. громадяни села Торгова, пов. Зборів, поставили на цвинтарі памятник погибшим українським стрільцям, який посвятило двох священиків. Після того поліція з Поморян арештувала 5 громадян, членів виділу філії Т-ва Охорони Воєнних Могил і відставила їх до тюрми в Зборові.

— **Влом у пошт. уряді в Сасові.** В поштовім уряді в Сасові, в Золочівщині, невідомі злодії пробили в нічи стіну і розбивши касу, забрали 168 золотих, два грошеві листи вартости 60 долярів і викрали кілька пакунків із черевиками та іншими річами. Злодіїв не найдено.

— **Поручник убив любовницю.** У Кельцях польський поручник Болеслав Рох посварився зі своєю любовницею Кристиною Аржевською і вистрілом з револьвера застрілив її, а потім сам скінчив життя самогубством.

— **Задовго жив і втомився життям.** На стації Тевле у Виленщині 13-літній хлопчина Павло Гомала кинувся під колеса поїзду і згинув. Цей крок вчинив він тому, що бідні родичі примушували його виконувати працю, якої він не любив і за це батько часто картав його.

— **Трансатлянтійський лет удався.** З Льондону пишуть, що французькі летуни Костес і Бельон, які вилетіли на літаку „Знак питання" з Нової Шотляндії, щасливо долетіли до Нового Йорку і осіли там в саму північ.

— **Щеплення Кальмета небезпечне.** Свого часу багацько шуму наробив винахід сировиці, яку винайшов проф. Кальмет для лікування туберкульози. Писалось про добрі наслідки лікування тією методою тощо. Потім рознеслись чутки вісти, що вщіплювання сировиці Кальмета не тільки не помагає, а навпаки, шкодить, і навіть спричинило смерть нащеплених дітей. Серед наших молодих лікарів було також чимало таких, що захвалювали методу Кальмета і поручали її. На протитуберкулічному конгресі в Осльо лікар Піркет звертав увагу на шкідливість щеплення методою Кальмета, а на нарадах мікробіольогів у Парижі американські лікарі виступали також проти цієї методи. Еспанські лікарі, лікуючи туберкулічні діти методою Кальмета, не мали ніякого успіху. Це саме було і в клініках у Празі, де лікар, д-р Фішль заявився проти методи Кальмета. Канадійський лікар д-р Ватсон ствердив, що ця метода шкодить хорим на туберкульозу і викликує хоробливі обяви. Лікар д-р Грайль із Інсбрука ствердив, що метода Кальмета побудована на зовсім хибному ґрунті. Керівник інституту досліду над туберкульозою в Гамбурзі д-р Кірхнер, на підставі своєї практики дійшов також до переконання, що метода Кальмета небезпечна для життя і здоровля пацієнтів.

— **В Празі арештовано американця.** Американський купець Леон Шарф, член американського автоклюбу, мандруючи автом по цілій Европі, опинився в Празі і тут посварився з одним чехом. У сварці він лаяв чеський нарід і чеську державу та назвав чеських поліцаїв хамами. За зневагу чеського народу його арештовано і він стане перед судом у Празі.

— **З родинних трагедій.** В Альтглініку в Німеччині залізничий підурядник Макс Кульмей, доведений недугою жінки після пологів до нужди і розпуки, застрілив жінку, двоє дітей, а потім пішов на стацію і віддавши ключі від свого дому товаришам, сказав: „Ідіть до мого дому, там сталось щось страшне". Його товариші пішли подивитись, що сталось, а Макс Кульмей скочив з моста до ріки і втопився.

— **Дівчата бандитки.** В Дітройті в Америці арештовано дві 16-літні інтелігентні панни Лепак і Кональську за напад на шофера. Вони обидві їхали автомобілем, револьверами стероризували шофера, забрали в нього гроші, викинули його з авта і самі поїхали цим автом далі. За кілька днів ограблений шофер пізнав ці дівчата в театрі і казав їх арештувати. Одна з них є полькою з Познанщини, друга естонкою.

— **На Карловому Університеті в Празі** промувався дня 1. 7. 1930 р. на доктора фільософії Юліян Бровко, син о. канцлера з Рунґур пов. Печеніжин.

Подяка.

Всім ВП. Землякам, що взяли собі до серця прохання Комітету для обнови гр. кат. Церкви в Кракові і поспішили з ласкавими датками на тую ціль, складаємо щиру подяку. А саме: Його Преосвященству Епископові Коциловському за княжий дар у квоті 1.300 золотих.

По 100 золотих: Народня Гостинниця Львів; Йосиф Яремкевич Вадовичі; Юрій Волошин Шамотули; Кооператива „Будучність" Тернопіль; Інститут „Добра книжка" Львів; А. М. Краків; 80 зол. Гринь Максимович підмайстер мулярський Олесько; 60 зол. В. Левочко Лемче; по 50 зол. ОО. Василіяне Жовква (видруковання відозв); Адміністрація „Діла" Львів (видрукування відозв); Маслосоюз Львів; І. Ґелета Прокоцім; Народний Дім Перемишль; Д-р Панчишин; Земельний Банк Гіпотечний Львів; Д-р Дмоховський; 32 зол. Церковне Брацтво Літиня; по 25 зол. Центросоюз; Редакція Нового Часу; Уряд пар. Новосілка; О. Антін Бабій; Уряд пар. Снятин; 24 зол. 58 гр. Уряд пар. Шляхтова; 22 зол. Читальня Просвіти Нестаничі; по 20 зол. Д-р Дереш; Д-р Т. Соневицький; Д-р Гіполит Левицький; Д-р Федак, Читальня Просвіти Тустановичі; О. Прелат Куницький; О. Василь Козловський; О. Василь Жарий; Тов. „Дністер"; Українське Тов. Охорони дітей і молоді; П. Корчинський Катовиці; Кооп. „Єдність" Гряда; Ревізійний Союз Українських Кооператив; Інж. Гавліковський; П. Борецький; по 18 зол. О. Дичковський; О. Заплатинський; 17 зол. Уряд пар. Делятин; 16 зол. 20 гр. Уряд парохіяльний Старе Село; 15 зол. 31 гр. О. Стецюк; по 15 зол. Д-р Менцінський; Уряд пар. Зазівці; 14 зол. 10 гр. О. Онуферко; 12 зол. 74 гр. Я. Сорока; 10 зол. 50 гр. Уряд пар. Поручин; По 10 зол. О. Левицька; Р. Зугик; Д-р Давидяк; Д-р Рожанковський; М. Татух; І. Раставецький; О. Д-р Левицький; Д-р Загайкевич; Д-р Вітошинський; „Фортуна Нова"; Д-р А. Горбачевський; С. Левицький; С-ка госп. торговельна Теребовля; І. Борис спадкоємці; Д-р Р. Кошевич; Українська книгарня Чортків; Уряд пар. Матеьова; О. Бавюк; О. Зубрицький; О. Гриник; О. Ломйович, ОО. Василіяне Підгірці; В. Польовий; О. Лонницький; Уряд пар. Розвадів; Уряд пар. Дешниця; Монастир ОО. Студитів Зарваниця; ОО. Студити Угнів; Уряд пар. Висічка; Уряд пар. Мушина; Коопер. „Ріля" Вікно; Д-р Дзерович; Уряд пар. Лабова; Тех. гурт. пром. Банку Львів; Д. Костів Дидьова; Уряд пар. Девятир; І. Ільчишин; Д-р І. Фільц-Коченомова; Уряд пар. Братківці; Коопер. „Хлібороб" Зіболки; О. Романівська; Уряд пар. Кривотули Ст.; Уряд пар. Опака; Д-р Маковський; Уряд пар. Розсохи; Уряд пар. Беньова; Кооп. Народний Дім Дрогобич; О. І. Брикович; Уряд пар. Підлісє; Чит. Просвіти Лісники; М. Мочульський; О. Солтикевич; Уряд пар. Устрики Дол.; Уряд пар. Дорожів; О. Стефанович; О. Ходонь; Д-р Гамерський; П. Ніжанковський; Українська Каса Рогатин; Уряд пар. Ліськи; О. Коритко; Пов. Тов. Кред. Бокаль; І. Дзима; Церк. Брацтво Бонарівка; Коопер. Сільський Господар Соґоки; О. Дрогомирецький; М. Сех; О. Оробець; М. Душний; Й. Ланьо; З. Кісілевський; С. Зварич; Д-р Казаневич; Т. Городиський; О. Корнова; О. Каспарчук; Уряд пар. Золочів; П. Бородайкевич.

Рівнож дякуємо всім тим, що жертвували менше як 10 зол., а яких імена задля браку місця понизше в часописі виказати не можливо.

Комітет не тратить надії, що і інші ВП. Пані, Панове і Інституції наші, яким рівночасно висилаємо почтові чеки, не пожалують жертви на ту благородну ціль. Навіть найменший даток приймемо зі щирою подякою, бо обнова нашої Святині вимагає ще немало коштів.

Кожний гріш піде на славу Божу і на звеличання нашої святої Церкви.

Сподіваємося, що дорогі Земляки Нового Краю відгукнуться також і не пожалують гроша на обнову Краківської Церкви.

За парохіяльний Комітет Краківської Церкви:
Голова: **Богдан Лепкий.**
Секретар: **Іван Поплавський.**

Зі спортового життя.

УКРАЇНА—РЕВЕРА.

Відплатні змагання за мистецтво А-кляси між цими дружинами відбудуться в неділю 7. ц. м. на грищі Цитаделі. Початок змагань в год. 11. передполуднем. Сподіємося, що на ці змагання, до яких обі дружини виступлять в повних складах, явиться українська публика якнайчисленніше, тимбільше, що це останні змагання нашої дружини в цьому сезоні за мистецтво А-кляси.

ІНШІ НЕДІЛЬНІ ЗМАГАННЯ.

В цю саму неділю відбудуться у Львові змагання лігових дружин Погонь—Польонія на грищі Погоні. Початок в год. 4.30 попол. З інших лігових дружин грають: Висла—Гарбарня у Кракові, Лєгія—Краковія у Варшаві і Л. К. С.—Рух у Лодзі. — З А-клясових дружин львівської округи відбудеться ще у Львові змагання між Світезею і Ресовією. Позатим будуть розіграні товариські змагання Лехія—Гасмонея.

З театру.

Великий Міський Театр: „ГАЛЬКА" — опера Монюшка; „ТОСКА" — опера Пучінія.

Новий сезон у великому театрі заінавгуровано „**Галькою**", при чому у виставі брало участь аж трьох гостей: дир. Млинарський — диригент, С. Грущинський (Йонтек) і З. Моссочі (стольник). Не зважаючи на те, вистава пройшла доволі блідо і було в ній чимало недотягнень і недостач.

Найбільший успіх здобула співачка Валевська (Галька), що має справді гарний, повний ніжности й експресії голос, яким орудує з великою легкістю. Також її сценічна креація була добре продумана й переведена, а що та артистка й зовнішньо презентується дуже гарно, то вона є безперечно цінним набутком для львів. опери. Другою особою, яку горячо оплескувано, був самозрозуміло диригент дир. Млинарський, що зумів попровадити орхестру з питомим собі мистецтвом.

Виступи інших виконавців (включно з обома гістьми) могли вдоволити тільки частинно. Їх голоси або вже надто стерті, або за слабі, а дехто з них (Ворх в ролі Януша) навіть разив невишколеним, хоч незлим голосовим матеріялом.

(Продовження на 6 стор.)

Куток мови.

„Неділя" ч. 35. На одній і тійже сторінці „просючи" і „просячи"; перша чисто діялектична форма; хоча „просити" і „прохати" зовсім паралельні форми — у даному випадку „прохаючи" таки краще.

„Уділює послухань і викладів з ділянки своєї широко закроєної програми". „Уділяти" чистий польонізм, у нас дуже поширений, „послухання" також; має це мабуть значити „приймає на авдієнції". „З ділянки... програми" — звичайний умовний „ляпсус"; програма не може мати в собі ділянки, бо ділянка є більша від програми.

Наскрізь польську бюрократичну фразеольоґію находимо також у такім реченні: „Назва партії не походить від очеркнення психічного наставлення її основника..." „Наставлення" є одним із модних, недавно придуманих польських слів, що зовсім не відповідають духові наших слів „наставити" чи „наставитися".

„Неділя" побиває одночасно рекорд щодо місця, на якому ставить „одначе": „Впевняючи поляків, що Рап знав історію і не дасться купити навіть за золоті марки, просять поляків, одначе, дати Рап-ові поміч..." „Одначе замісць стояти на першому місці попало на 17-е!

дом. Гарний, але невеличкий голос має п-а Венгжин.

На спеціяльне признання заслуговує зовсім нова декораційна справа арт. Ст. Яроцького і нові світляні ефекти. Про новий балет годі на основі першого виступу щонебудь сказати.

*

Більший вже успіх мала вистава „Тоски", що пройшла зате в порожній салі. На чоло виконавців вибився без сумніву дир. Залеський в ролі Скарпії, що створив і під голосовим і під сценічним оглядом могутню креацію всевладного й безоглядного тирана. Тубальний, особливо в низьких тонах, а при тому до перфекції вишколений голос Залеського і його фізнейшна гра разом з досконалою маскою зложилися на справді імпонуючу цілість. Менший успіх мала молода співачка Кохanська, що виступила в титуловій партії і вивязалася зі свого тяжкого завдання не зовсім вдоволяючо. Голос її, якому ще багато бракує до досконалости, з початку був якийсь невирівняний, але потім ріс від акту до акту і в останній дії ваясніш уже доволі ясним блеском. Шож до Чарнецького в ролі маляря Каварадоссі, то його тенор, що звучить добре у високих тонах, не може подобатися ні в середніх ні в нижчих позиціях. До того співак орудує ним декуди так незручно, що деякі місця виходять у нього такі надто шорстко і грубо.

Виконавці дрібних роль в загальному без заміту, тільки дехто з них (Анджельоті) були задивлені увесь час в паличку дирігента. Дирігував дуже справно п. Массіні, що видобув з орхестри максімум краси й артизму. **І. Н.**

Малий Театр: „ПАПА-КАВАЛЄР", комедія на 7 кв Е. Ч. Карпентера.

Англійський міліонер, що прожив весело свою молодість по ріжних столицях і дійшов до ріжних почестей, сивини та артретизму, згадав у хвилину роздумувань про свої успіхи Дон-Жуана також... свої діти, яких ніколи не бачив. Він дбав досі за них, чи пак за їхні матері тільки чековою книжечкою, а не серцем; залишився непридщанним „кавалером", що не терпить дітвори, бо любить у житі спокій, лад і свободу. Аж ось серед нудьги прийшла думка: чи не варто би зробити собі комедію і зібрати ті свої діти (від Венеції до Ню Йорку) і запрохати їх до себе?

Зустріч дорослих дітей (від літ 19—24) із ніколи небаченим батьком має в собі силу гумору. Поза комічними ситуаціями маємо цікаву проблему: як людина, що не мала в собі ні крихітки із батьківських почувань і глузувала собі із нічим невиправданої гордости „батьків", несподівано стає найчутливішим опікуном своєї богемічної дітвори.

Такому сюжетові і таким ситуаціям бракує хіба трошки більше француського дотепу та режісерських ножиць, щоби не розтягати (часово) деяких добрих сцен понад нормальну міру.

Заголовну ролю грав новий артист, якого іменем повинна поцікавитись краща половина людського роду. Поруч нього збирала оплески п-на Барвінська. Весь ансамбль дуже добре вирежісерований. **м. р.**

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Дня 18. серпня ц. р. в 63. році життя упокоївся по короткій недузі **бл. п. О. Іван Кордуба**, ем. катехит нар. шкіл у Бережанах, консист. совітник, директор „Рідної Школи", б. голова тов. „Опіки над молоддю", опікун сиріт, член усіх українських місцевих і краєвих Товариств.

На місце супочинку дня 20. серпня відпровадило Покійного все гр. кат. духовенство бережанського і сусідніх деканатів під проводом О. Сов. Евзевія Бачинського пароха Бережан, духовенство обр. лат. під пров. О. Фр. Пизнара, народне учительство з інспектором шк. пов. Др. Юліяном Беком, шкільна дітвора Р. Ш., громадяни міста Бережан і сусідніх сіл. У часі похоронних обрядів в днях 19. і 20. серпня ц. р. співав селянський мужеський хор з Вербова під упр. Іляріона Бабуняка, упр. школи. Порядок у часі похорону держала пластуни-ки бер. куріня.

В імени рідні і громадян прощав Покійного О. Сов. Евзевій Бачинський, від українських Товариств д-р Володимир Бемко.

За звеличання цього сумного обряду складає Усім щиру подяку — **Родина.** 462

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 4. вересня п. м. масло експортове 4·10 зол.; десерове 4·0 зол.; літра молока 25 сотиків; літра сметани 1·30 зол.; копа яєць 7·00 зол.

Тенденція цін масла знижкова.

ОГОЛОШЕННЯ

Подяка.

Подобалось Всевишньому покликати до себе нашого Найдорожчого Мужа, Тата і Дідуня бл. п. о. Іллю Крайчика, пароха в Будинині. У тім великім горю та ударі зазнали ми великого співчуття та помочі від близьких, знайомих, за що складаємо всім сердечну подяку. В першій мірі складаємо глибоку подяку Всч. о Ростиславові Шумилі нашому о. сотрудникови, що цілий час недуги нашого Найдорожчого, немаче син свого батька доглядав, свого старенького пароха. Відтак дякуємо цілому Дому Вп. П. Голічків, що так часто відвідували та потішали нас у лютім горю. Дякуємо Впр. о. Іларіонові Гелі, белзському деканові та всім Всч. конденанальним, як також сусідним і з дальших сторін священикам що своєю участю у похоронах та обдуманими мовами звеличали останній похід на вічний спочинок. Дякуємо місцевим культурним, освітним і економічним установам, що віддали останню прислугу свому членові. Дякуємо доокиличним інтелігентам, сусідним поміщикам та усім парохіянам за чисельну участь у похороні. Дякуємо Вп. п. меценасові Д-ру Іллі Салагубови за щирі прощальні слова від себе, інтелігентів і громадян Будинина над отвертою могилою свого пароха. Особливу подяку складаємо Вп. П. Д-ру н. Райсові, що так ревно та безінтересовно своїм лікарським знанням старався удержати при житті і усмирювати біль нашого Найдорожчого, а Вп. П. Райсам з Будинина за їх щире співчуття та за таку сердечну прислугу так у часі недуги, як і підчас похорону. При кінці нехай Бог винагородить усім тим, що так чи інакше виявили нам своє співчуття у нашім тяжкім горі.

423 **Жена, діти і внуки.**

Конкурс.

На посаду Директора гімназії „Рідної Школи" в Золочеві вносити подання до 20. вересня.

Головна Управа „Рідної Школи",
466 1—3 Львів, Ринок ч. 10/11.

Подяка.

Високоповажаному панові меценасові Д-рові Льонгинові Озаркевичові, адвокатові в Городку і Хвальному Союзові українських Бруттовців „Підойма" в Дрогобичі складає Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові і Управа Природничого Музею сердечну подяку за куплення для мінералогічного відділу двох окремих комплетних габльот. — Голова Товариства: **Д-р К. Студинський в. р.** Управитель Музею **Д-р Ю. Полянський.** 439

Ширіть наш часопис!

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". В друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.